

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΣΤ΄ ΚΑΙ ΤΟ ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ *)

Ἐν τῷ *Levant Herald* πάλιν ἰσχυρίζετο ὅτι κατεπατώντο τὰ δίκαια τοῦ βουλγαρικοῦ Ἔθνους ὑπὸ τοῦ φιλόρπαγος ἑλληνικοῦ Κλήρου, ἐξήτει νὰ ἀποδείξῃ τὰ δίκαια ταῦτα καὶ ἀπεφαίνετο ὅτι ἐπὶ τόσους αἰῶνας εἰς τὰς σλαβικὰς ἐπαρχίας ὁ ἑλληνισμὸς ἐδυνάστευε τῶν Βουλγάρων ὑπὸ κληρικὴν μορφήν. Ὁ «*Νεολόγος*» ὅμως ἐξεκαθάριζε καὶ τὸ συκοφάνημα τοῦτο, λέγων ὅτι τὸ βουλγαρικὸν ζήτημα δὲν προῦκλήθη, ὡς ἐμφανίζεται, ἐξ ἀντιστοιχῶν πραγματικῶν θρησκευτικῶν ἀναγκῶν, οὐδὲ προήλθεν ἐκ τοῦ λαοῦ. «Τί ἄλλο εἶναι, ἔγραφε, τὸ βουλγαρικὸν ζήτημα εἰ μὴ αὐθαίρετον ἀποκύημα ὀλίγων τινων ἀτόμων, οἰκειοποιηθέντων κατὰ μικρὸν τὸν τίτλον τῆς ἀντιπροσωπείας ὀλοκλήρου τοῦ λαοῦ, μὴ γνωρίζοντος αὐτοῦς, μήτε εἰδότης τι ἐκ τῶν διατρεχόντων καὶ διενεργουμένων»; «Τὸ βουλγαρικὸν ζήτημα δὲν προήλθεν ἐκ τοῦ λαοῦ, ἀλλ' ἐκ προπαγάνδας, μεμελετημένον ἐχούσης σχέδιον, ἥτοι τὴν ἐκσλαύσιν τῶν λαῶν Μακεδονίας καὶ Θράκης»². Ἀποβλέπων εἰς τοὺς σκοποὺς τῆς ἰδρύσεως ἑθνικῆς βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας ἔγραφεν ὁ αὐτὸς «*Νεολόγος*»: «ἡ ἰδρυσις βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας ἔσεται μέγα βῆμα πρὸς τὴν σύστασιν βουλγαρικῆς Ἐπικρατείας, Ἐκκλησία ἀνεξάρτητος καὶ πολιτικὴ ἀπελευθέρωσις τοσοῦτον σχετίζονται ἀμοιβαίως, ὥστε τὰ δύο ταῦτα γεγονότα σχεδὸν ταυτοχρόνως παρήχθησαν παρ' ἀπάσαις ταῖς χώραις, αἵτινες κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥτιον ἀπεσπάρθησαν ἐντελῶς τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ἐν Ρουμανίᾳ, Σερβίᾳ, Μαυροβουνίῳ, Ἑλλάδι». «Ἡ ἰδρυσις βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας εἶναι μετημφισμένους διαμελισμὸς τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας»³. Ὑπὸ παρόμοιον πνεῦμα ἐχαρκτηρίζον τὸ βουλγαρικὸν Ζήτημα καὶ ὄργανά τινα τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Τύπου. «Ἡ Βελγικὴ Ἀνεξαρτησία» ἐξέφραζε τὸν φόβον μὴ τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως ἐνδῶση εἰς τὰς βουλγαρικὰς ἀξιώσεις, αἵτινες ἤθελον

*) Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου Τεύχους σ. 175.

1. Αὐτόθι. 2. «*Νεολόγος*», 1869, ἀρ. 493.

3. «*Νεολόγος*», 1869, ἀρ. 495.

ἐθνικὴν ἐκκλησίαν, ἀπαρτιζομένην ἐκ τῆς κυρίως λεγομένης Βουλγαρίας, τῶν 2)3 τῆς Θράκης, τῶν 3)4 τῆς Μακεδονίας καὶ μέρους τῆς νοτίου Ἡπείρου. «Ἡ νέα λοιπὸν βουλγαρικὴ Ἐκκλησία, ἔγραφεν ἡ ἐν λόγῳ ἐφημερίς, θέλει δεσπόζει καθ' ἅπασαν τὴν Ρούμελην, ἀπὸ τοῦ Εὐξείνου Πόντου μέχρι τῆς Ἀδριατικῆς, καὶ ἡ προσωνυμία βουλγαρικὴ Ἐκκλησία εἶναι ταυτόσημος τῇ Σλαυικῇ. Ἐὰν δὲ ὁ χωρισμὸς οὗτος ἐκτελεσθῇ, ἡ Ρωσσία θέλει ἐπιτύχει τὸν μέγιστον τῶν θριάμβων τῆς πολιτικῆς αὐτῆς ἐν Ἀνατολῇ, καὶ τὸν θρίαμβον τοῦτον θέλει παρασκευάσει αὐτὴ αὐτὴ ἢ Ὑψηλὴ Πύλη... Ἀμα ὡς οἱ Βούλγαροι πύχουσι τῆς θρησκευτικῆς αὐτῶν ἀνεξαρτησίας, θὰ ζητήσωσι τὴν πολιτικὴν αὐτῶν ἀνεξαρτησίαν τῇ συνδρομῇ τῆς Ρωσσίας, ἣτις θὰ διμύλησῃ τότε ἐν ὀνόματι τοῦ ὁμοφύλου καὶ ὁμοθρήσκου»¹. Ὁ βουλγαριστικὸς Τύπος ἐπανελάμβανε τὰ αὐτὰ τοῖς αὐτοῖς ὅτι οἱ Βούλγαροι εἶναι ἕλεεινὰ θύματα τῆς μοχθηρίας, κακοβουλίας, ξηνηλασίας καὶ κακηντροχειίας τῶν Ἑλλήνων, ἐδημοσίευσεν δὲ τερατώδεις στατιστικὰς δεικνύουσας τὸν βουλγαρικὸν δῆθεν ἐθνολογικὸν χαρακτήρα Μακεδονίας καὶ Θράκης. Ταύτας ὅμως ἀπεσυνέθετεν ὁ Ἑλληνικὸς Τύπος εἰς τὰ ἔξωθεν συνετέθητο ψεύδη. Ἄλλ' ὁ «Νεολόγος» ἐμαστίγωνε τοὺς πραγματικοὺς τῶν Βουλγαριστῶν σκοπούς. Ὑπὸ τοὺς θρησκευτικοὺς πόθους τῶν Βουλγαριστῶν, ἔγραφεν ὁ «Νεολόγος», ὑποκρύπτεται τὸ ἀκόλουθον Σχέδιον: ἡ ἐπὶ θρησκευτικῇ προφάσει ἀπαξ διὰ παντὸς ἔξωσις τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες τολμῶσι νὰ διαφειλονικῆσωσι τοῖς Βουλγάροις τὰς ἐπαρχίας Μακεδονίας καὶ Θράκης, διὰ τῆς καθιερώσεως τῆς βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας ὡς Ἐκκλησίας ἐπικρατούσης, ἢ διὰ τοῦ μέσου τούτου χορήγησις εἰς τὸν πανσλαυισμόν εὐρείας διόδου ἐπὶ τῆς παραλίης τοῦ Ἀρχιπελάγους καὶ ἡ οὕτω παρεχομένη λίαν εὐλογοφανῆς ἀφορμὴ εἰς τὸν ὑπέρτατον ποντίφικα τοῦ πανσλαυισμοῦ ὅπως ἀποροφήσῃ ὀλόκληρον τὴν Ἀνατολήν, προβάλλων ἀπέναντι τῆς Εὐρώπης τὴν ἀρχὴν τῶν ἐθνικοτήτων καὶ τὴν τῶν μεγάλων συνεπιπορεύσεων». Κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1869 ἐν τῷ Levant Herald, ψευδωνυμῶν ἀρθρογράφος ἰσχυρίζετο ὅτι καὶ οἱ Βούλγαροι δικαιοῦνται νὰ ἀπολαύσωσιν ἐν Τουρκίᾳ ἐθνικῆς ὀργανώσεως, ἣν τοῖς ἀρνεῖται τὸ Πατριαρχεῖον, ὅπως ἔχουσι τοιαύτην ἐθνικὴν ὀργάνωσιν καὶ οἱ Ἀρμένιοι !! Ὅτι ἡ ἰδέα τῆς βουλγαρικῆς ἐκκλησιαστικῆς χειροφειθήσεως ἀπορρέει ἀποκλειστικῶς ἐκ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, ἣτις ἐνόησεν ἐκ τῆς ἀκριτομυθίας

1. Παρὰ «Νεολόγος», 1869, ἀριθμ. 501.

2. «Νεολόγος», 1869, ἀρ. 503.

τῶν Ἑλλήνων ὅτι ὁ μόνος τρόπος τοῦ νὰ καταστρέψῃ τὴν μεγάλην ἰδέαν αὐτῶν καὶ νὰ περιορίσῃ αὐτοὺς μέχρι τῆς κοιλάδος τῶν Τεμπῶν ἦτο νὰ συνενώσῃ τὰ 5 ἢ 6 ἑκατομμύρια τῶν Βουλγάρων εἰς ἓν καὶ μόνον σλαυικὸν σύμπλεγμα. Καὶ ὅτι ἡ Ρωσσία δὲν προστατεύει ζωηρῶς καὶ εἰλικρινῶς τὴν ἰδέαν τῆς χειραφετήσεως τῶν Βουλγάρων, διότι γνωρίζει ὅτι, χειραφετηθείσης τῆς Βουλγαρίας, οἱ Βούλγαροι θὰ κηρυθῶσι πολέμιοι αὐτῆς¹.

Μέχρι τῶν μέσων Μαΐου 1896 τὸ Πατριαρχεῖον εἶχε συγκεντρώσει πλέον τὰς ἀπαντητικὰς πρὸς τὴν Ἐγκύκλιον αὐτοῦ ἐπιστολὰς τῶν ὀρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν. Ἡ Ἐκκλησία Κύπρου συνίστα ὅπως ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία «μὴ παύσῃται φερομένη ἐπιεικῶς καὶ μέσα ἐπιζητοῦσα πειστικὰ δι' ὧν καὶ οἱ πιστοὶ Βούλγαροι νὰ ἐνισχυθῶσιν ἔτι μᾶλλον καὶ οἱ ἀποπλανηθέντες ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν εὐθείαν». Ὡς πρὸς τὴν ἰδέαν τῆς συγκλήσεως Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἐπεδοκίμαζεν αὐτήν, ἐδήλου δὲ ὅτι θὰ παραστῇ². Ἡ Ἐκκλησία Ἱεροσολύμων ἔκρινε σοφὴν καὶ συνετὴν τὴν εἰς Οἰκουμενικὴν Σύνοδον ἔκκλησιν, ὑπίσχετο ὡσαύτως παρουσίαν ἐν αὐτῇ καὶ ἐξεφράζετο κατὰ τοῦ ἐθνοφυλετισμοῦ καὶ τῆς ἄχρι τοῦδε διαγωγῆς τῶν ἀρχηγῶν τοῦ βουλγαρικοῦ κινήματος. Ἡ Ἐκκλησία αὕτη ἄφινε νὰ νοηθῇ ὅτι, ἐὰν οἱ Βούλγαροι ἐπέμενον ἀκολουθοῦντες ἢν ἀκολουθοῦσι πορείαν, ἡ Ἐκκλησία ἔδει νὰ ἀποκηρύξῃ αὐτούς³. Ἡ Ἐκκλησία Ἀντιοχείας ἔγραφεν ὅτι «ἀρκοῦντως ἄχρι τοῦδε ἡ Ἐκκλησία ἐποίησατο τὰς παραχωρήσεις πρὸς τοὺς Βουλγάρους καὶ ὑπὲρ πολὺ ἐχρήσατο τῇ συγκαταβάσει ὑπὲρ αὐτῶν, αἷς οὗτοι ἂν μὴ ἀρκεσθῶσι, πᾶσα περαιτέρω ἀπαίτησις αὐτῶν καὶ παραχώρησις ὕβρις ἀντικρὺς λογισθήσεται καὶ παρὰ τὸς συγχύσεων καὶ ταραχῶν εἰς τὴν ἀρμονίαν τῆς καθόλου Ἐκκλησίας γενήσεται». Ἐπεκρότει τὴν ἰδέαν τῆς συγκλήσεως Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἐν ἧ καὶ θὰ ἀντεπροσωπεύετο. Προκαταβολικῶς δὲ ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων ἐπέμενε εἰς ὅτι «δφείλομεν διὰ παντὸς τρόπου τηρεῖν καὶ φυλάττειν τὴν τάξιν καὶ εὐρυθμίαν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ μὴ ἐπιτρέπειν ἑτέροις καινοτομεῖν ἢ παραβιάζειν ἢ μετακινεῖν τι τῶν καθεστῶτων καὶ κалῶς κειμένων»⁴. Ἡ Ἐκκλησία Οὐγγροβλαχίας περὶ οὐδενὸς ἀποφαίνεται. Διὰ τῆς ἀπὸ 12 Μαρτίου 1869 ἀπαντητικῆς ἐπιστολῆς ἀρκεῖται

1 Παρὰ «Νεολόγῳ» 1869, ἀρ. 506.

2 *Γεδεών*, σ. 207.

3 *Γεδεών*, 204, 205.

4 *Αὐτόθι*, σ. 200.

καὶ δὴ ἐπὶ τὸ δητορικώτερον, νὰ ἐκφράσῃ πρὸς τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτῆς ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῶν σχετικῶν περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος ἐγγράφων¹. Ἡ Ἐκκλησία Σερβίας δείκνυται ὀλιγώτερον ἐπιφυλακτικῆ, καὶ ἀποφεύγει μὲν νὰ ἀπαντήσῃ καὶ αὕτη ἀπεριφράστως, ἂν θὰ συμμετάσχη ἢ οὐ εἰς τὴν μελετωμένην Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, ἐκφράζει ὅμως τὴν σύστασιν νὰ λυθῇ τὸ ζήτημα «δι' ἀμοιβαίας ἀδελφικῆς συνεννοήσεως κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας²». «Ἡμεῖς, ἔγραψεν ὁ μητροπολίτης Σερβίας, ἐπιθυμοῦμεν ὅπως διαφυλάττῃται καὶ ἡ ἰσχὺς τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, τοῦθ' ὅπερ γίνεται, εἴαν διατηρῆται ἡ μεταξὺ τῶν ὀρθοδόξων λαῶν ἀγάπη καὶ ἡ ἐνότης τῶν δογμάτων. Ἄλλ' ὅσον ἀφορᾷ τὸ διοικητικὸν μέρος τῆς Ἐκκλησίας, φρονοῦμεν ὅτι τοῦτο δύναται κατὰ τὰς ἀνάγκας νὰ ἀναπτυχθῇ, καὶ δύναται νὰ ἐπιτρέψωσιν εἰς λαόν, ὅστις ἐπιθυμεῖ νὰ ἔχη ἀρχιερεῖς, οἵτινες ὡς τέκνα αὐτοῦ τοῦ λαοῦ ἤθελον διαδώσει ἰσχυρότερον τὸν φωτισμὸν ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ γλώσσῃ. Ἡ δὲ ἐνότης τῶν δογμάτων θέλει ἐνώνει πάντοτε πάντας τοὺς ὀρθοδόξους ἀρχιερεῖς πρὸς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν, τοῦθ' ὅπερ θέλει διατηρεῖ τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην εἰς τὸ ὕψος τῆς θέσεως αὐτοῦ, ἵνα ἐπαγρυπνῇ ἐφ' ὅλης τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τοὺς κανόνας τῶν Συνόδων, αἵτινες προσδιώρισαν τὰ ὄρια τῆς ἀρχῆς τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως». Ἡ Ἐκκλησία Ἑλλάδος ἀπήντησεν ἀρχὰς Ἀπριλίου, ἀπεφαίνετο δὲ ὅτι αἱ ἀξιώσεις τῶν Βουλγάρων «διὰ τε τὸ ἀπολελυμένον αὐτῶν καὶ ἀόριστον, οὐ μόνον πάσῃ ἐκκλησιαστικῇ νομοθεσίᾳ ἀντίκεινται, ἀλλὰ καὶ πάσης πρακτικῆς σημασίας καὶ ἐφαρμογῆς στεροῦνται». Κατέκρινε τὸν κατὰ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης διωγμὸν καὶ τὴν τάσιν πρὸς φυλετικὴν διάκρισιν τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος, εὗρισκε δὲ ὅτι, μετὰ τὰς ἐκ μέρους τοῦ Πατριαρχείου γενομένας πρὸς τοὺς Βουλγάρους παραχωρήσεις, ἀπομένει νὰ λύσῃ τὸ ζήτημα Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ἐν ἧ καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἐδήλου ὅτι θὰ ἀντεπροσωπεύετο³. Τελευταία πασῶν τῶν Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν ἀπήντησεν ἡ Ἐκκλησία Ρωσσίας. Ἡ ἀπάντησις, ὑπὸ χρονολ. 19 Ἀπριλίου 1869, ἐπεδόθη εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην περὶ τὰς ἀρχὰς Μαΐου ὑπὸ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ρώσου πρέσβους Ἰγνάτιεφ. Ἡ ἀπάντησις εἶναι ἡ διεξοδικωτέρα πασῶν τῶν ἐπιστολῶν τῶν ἄλλων

1 Ἐνθ' ἀν. 218.

2 Ἐνθ' ἀν. 219.

3. Γεδεῶν σ. 215.

Ἐκκλησιῶν. Ὡς εἶναι δὲ ἐπόμενον, καὶ διὰ τὸ περιεχόμενον αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ κύρος τῆς ἐξ ἧς προέρχεται Ἐκκλησίας τοῦ σλαβικοῦ κόσμου, προὐκάλεσε τὴν ἰδιάζουσαν προσοχὴν τῶν ἰθυπόντων τὰ τῆς Ἐκκλησίας, ὅσον καὶ τοῦ Τύπου. Ἡ Σύνοδος τῆς Ρωσσίας ἀναγνωρίζει πρὸ παντὸς ὅτι ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία διέρχεται ἀπὸ τινῶν ἐτῶν καιρὸν χαλεπὸν, λόγῳ τοῦ ἐν αὐτῇ ἀναφύεντος ζητήματος. Καὶ ἀντιλαμβάνεται μὲν τὸ ζήτημα τοῦτο ὡς ἐκκλησιαστικόν, χαρακτηρίζει ὅμως αὐτὸ ζήτημα ἑλληνο-βουλγαρικόν, καθαρῶς ἐσωτερικὴν ἐπαρχιακὴν ὑπόθεσιν τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, δι' ὃ, ἀκριβῶς, καὶ παρὰ τὴν θλίψιν αὐτῆς καὶ συμπάθειαν, λόγῳ τῶν γεγονότων, ἅτινα ἐκ τοῦ Ρωσσικοῦ Τύπου ἐπληροφορεῖτο, ἀπέφυγε νὰ ἀναμιχθῆ ὀπωσδήποτε, ἵνα μὴ παρεξηγηθῆ ὡς ἐπεμβαίνουσα εἰς τὰς ἐσωτερικὰς ὑποθέσεις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου. Ἀκολούθως ἡ Ἐκκλησία Ρωσσίας ἀποφαίνεται, μετὰ πάσης ἀδελφικῆς, τῷ ὄντι, πορρησίας, τὴν γνώμην αὐτῆς, ἔχουσα ὑπ' ὄψιν, ὡς λέγει, αὐτὸ τὸ συμφέρον τῆς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἐμφορουμένη δὲ ἀγάπης πρὸς πάντας τοὺς ὁμοδόξους ἀδελφούς, ἑλληνας τε καὶ Βουλγάρους. Ἡ ἀπάντησις περιλαμβάνει τέσσαρας παραγράφους: 1) «Πρὸ παντός, λέγει, ἐν τῇ λύσει τοῦ ἑλληνο βουλγαρικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ Ζητήματος δεόν ἵνα χειραγωγώμεθα ὑπὸ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς δικαιοσύνης. Κατὰ δὲ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν δικαιοσύνην ὁ οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἐστὶν ὁ νόμιμος ποιμενάρχης πάντων τῶν ἐν τῇ πνευματικῇ αὐτοῦ ποίμνῃ ὀρθοδόξων Βουλγάρων, κέκτηται δὲ ὡς πρὸς αὐτοὺς ἀδιαφιλονείκητα ἱεραρχικὰ δικαιώματα. Ὅθεν, ἐὰν οἱ Βούλγαροι θέλωσιν ὅπως ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ποιήσῃ αὐτοῖς τοιάδε ἢ τοιάδε παραχωρήσεις καὶ παραιτηθῆ ὡς πρὸς αὐτοὺς τινῶν οἰανδήποτε ἢ καὶ πάντων τῶν δικαιωμάτων αὐτοῦ, δύνανται οὗτοι καὶ ὀφείλουσι μόνην τὴν Αὐτοῦ Παναγιότητα περὶ τούτου ἵνα ἰκετεύωσιν, οὐδόλωσ δὲ διὰ τῆς βίας ἵνα ἀπαιτῶσι τοῦτο παρ' αὐτοῦ. Πρὸς δὲ ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης δικαιούται ἵνα ποιῆ τοῖς Βουλγαροῖς παραχωρήσεις, οἷας ἀναγνωρίζει δικαίας ἢ ἀναγκαίας· δικαιούται μάλιστα ἐξ οἰκείας προαιρέσεως, ἵνα ἀναγνωρίσῃ καὶ τὴν πλήρη ἀνεξαρτησίαν τῆς βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας, τῆς τέως ἀπ' αὐτοῦ ἐξαρτωμένης, ὡς ἀνεγνώρισέ ποτε τὴν ἀπ' αὐτοῦ ἀνεξαρτησίαν τῆς ρωσσικῆς Ἐκκλησίας, εἴτα δὲ τῆς ἑλληνικῆς· ἀλλ' ἀνευ τῆς συγκαταθέσεως τῆς αὐτοῦ Παναγιότητος καὶ παρὰ τὴν θέλησιν αὐτῆς οἱ βούλγαροι οὐ δικαιούνται ἵνα λάβωσιν ἢ ἀρπάσωσι παρ' αὐτῆς πᾶν ὅ,τι ἐπιδιώκουσι, πολλῶ δὲ ἔλαττον δικαιο-

οὔνται ἐντελῶς μὲν ἵνα παραιτηθῶσι τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐξαρτήσεως ἀπὸ τοῦ ἀνωτάτου αὐτῶν ποιμενάρχου, οἰκειοθελῶς δὲ ἀποσπασθῶσιν ἀπ' αὐτοῦ, ὅπερ ἂν ἦν ἤδη σχίσμα, οἱ δὲ βούλγαροι, κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικούς κανόνας, ἐθεωροῦντο ἂν σχισματικοί. Ἄλλ' ἀφ' ἑτέρου, ἐξακολουθεῖ ἡ Σύνοδος πάσης Ρωσσίας, ἀδύνατον, κατὰ τὴν αὐτὴν ἀλήθειαν καὶ δικαιοσύνην, ἵνα παρασιωπηθῆ, ὅτι ἐνιοι, ἐὰν μὴ πάντες, τῶν πόθων τῶν βουλγάρων, οὓς διαδηλοῦσιν ἐνώπιον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, εἰσὶ πόθοι εὐλογώτατοι, βίσιμοι, νόμιμοι, καὶ ὅτι, ἐπομένως, ἡ αὐτοῦ Παναγιότης προσκαλεῖται ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ποιμαντορικοῦ αὐτῆς καθήκοντος, ἵνα κατὰ τὸ ἐνὸν ἱκανοποιήσῃ τοὺς πόθους τούτους ἐν ὀνόματι τῆς χριστιανικῆς δικαιοσύνης καὶ ἀγάπης, πρὸς εἰρήνην καὶ ἐπ' ἀγαθῷ τῆς πνευματικῆς αὐτῆς ποιμένης· ὅσφ δὲ μεῖζων, τοσοῦτω ἔσται κρείττων ἢ ἱκανοποίησις αὐτῶν». Δηλαδή: ἡ Σύνοδος τῆς ἐν Ρωσσίᾳ Ἐκκλησίας φρονεῖ, ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ὅτι οἱ Βούλγαροι οὐσιαστικῶς εὐρίσκονται ἐν τῷ δικαίῳ καὶ ἐπομένως τὸ δικαίωμα τοῦ Πατριάρχου, περὶ οὗ ἐπὶ τὸ θεωρητικώτερον σκεπτομένη ἐν τῇ αὐτῇ παραγράφῳ, λαμβάνει τὴν μορφήν ὑποχρεωτικοῦ καθήκοντος. 2) Κατὰ τὴν γνώμην τῆς Ρωσσικῆς Ἐκκλησίας, «οὐ μόνον τὸ συμφέρον τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν γένει, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν βουλγάρων τὸ συμφέρον ἀπαιτεῖ, ὅπως μὴ ἐπιδιώκῃ τὴν τελείαν ἀποχώρισιν ἀπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ τὴν πλήρη ἐκκλησιαστικὴν ἀνεξαρτησίαν. Ἐὰν οἱ Βούλγαροι ἀπετέλουν ἴδιον κράτος, ὡς ἀποτελοῦσιν οἱ Ρῶσσοι καὶ οἱ κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος, ἢ ὑπαρξῆς τό τε αὐτοκεφάλου βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας, ἦν ἂν καὶ εὐλογος καὶ ἀκίνδυνος, αἵτε εὐκόλως δυναμένης ἐν' ἀποφύγῃ πᾶσαν σύγκρουσιν μετὰ τῶν λοιπῶν, τῶν ἐν ἑτέροις κράτεσιν ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἔχῃ δὲ ἐν τῷ ἰδίῳ κράτει ὑπὲρ ἑαυτῆς ἀείποτε οἶονεῖ ἔρεισμα καὶ ὑπεράσπισιν.

Ἄλλὰ, νῦν, ὅτε ἡ προϋποτιθεμένη ἀνεξάρτητος βουλγαρικὴ Ἐκκλησία καὶ ἡ ἑλληνικὴ, ἢτοι ἡ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπάρχουσιν ἐν τοῖς ὅριοις τοῦ αὐτοῦ κράτους, τὰ δὲ μέλη ἑκατέρων ἐν πολλαῖς χώραις ὅλως συναμειγμένα τυγχάνουσιν, αἱ πρὸς ἀλλήλας ἀμφοτέρων τῶν Ἐκκλησιῶν συγκρούσεις ἦσαν ἂν ἀναπόφευκτοι, ἄνδρες δὲ κακόβουλοι καὶ τῆς ὀρθοδοξίας πολέμιοι ἠδύναντο σκοπίμως ἵνα διεγείρῃσιν ἢ ὑποθάλωσι τὰς τοιαύτας συγκρούσεις καὶ ἐπωφελῶνται αὐτῶν πρὸς ἰδίους σκοπούς, πρὸς βλάβην καὶ ἐξουδένωσιν τῆς ὀρθοδοξίας, πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων μίσους, ἢ δὲ

βουλγαρική Ἐκκλησία, ἐγκαταλελειμμένη εἰς ἑαυτήν, οὐκ ἂν ἠδύνατο ἵνα εὖρη ἐν δειναῖς περιστάσεσι παρ' οὐδενὸς ὑποστήριξιν καὶ ὑπεράσπισιν.

Εἰ δὲ τοῦναντίον ἤρκοῦντο οἱ βούλγαροι ἐπὶ ἀξιολόγοις μόνον παρὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου παραχωρήσει, δυναμέναις μὲν ὅπως ἱκανοποιήσωσι τοὺς δικαίους αὐτῶν πόθους, διδούσαις δὲ τῇ Ἐκκλησίᾳ αὐτῶν ὄψιν ἀνεξαρτησίας τινός, ἔμενον δὲ ἐν τῇ ἱεραρχικῇ ἐνώσει μετὰ τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῇ ἀπὸ τῆς αὐτοῦ Παναγιότητος ἐξαρτήσει, ἐν νοιαύτῃ περιπτώσει ἡ ἀμοιβαία ἔχθρα μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων μικρὸν κατὰ μικρὸν κατηνύαζετ' ἂν, αἱ δὲ πρὸς ἀλλήλους συγκρούσεις ἐγίνοντ' ἂν σπανιώτεραι, καὶ ῥαδίως κατέπαυον, ἅμι δὲ ἦτε Ἑλληνικὴ καὶ ἡ Βουλγαρικὴ Ἐκκλησία, συνδεδεμέναι τῇ ἐνότητι τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀνωτέρας ἱεραρχικῆς ἀρχῆς, πάντοτ' ἂν εὕρισκον ἀμοιβαίαν ὑποστήριξιν καὶ κοιναῖς δυνάμεσιν ἀντενῆργον κατὰ τῶν πολεμίων τῆς ὀρθοδοξίας». Τῶν σκέψεων τούτων βάσις εἶναι, προφανῶς, ἡ συνδιαλλαγή. Ἄλλὰ ποίαν εὕρισκει ὁδὸν πρὸς τοιαύτην συνδιαλλαγὴν, πρὸς τοιαύτην ἱεραρχικὴν ἔνωσιν τῆς βουλγαρικῆς μετὰ τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως; Τοῦτο ἐκφράζει ἐν τῷ τρίτῳ παραγράφῳ τῆς Ἀπαντήσεως.—3) Κατὰ τὴν γνώμην τῆς Συνόδου, ἡ ὁδὸς πρὸς τὴν τοιαύτην συνδιαλλαγὴν «προϋπεδείχθη ἤδη ἅφ' ἑνὸς μὲν ἐν τῷ ἀπὸ Ἰουλίου 1867 ἔτους παρ' αὐτῆς τῆς αὐτοῦ Παναγιότητος δισχαραχθέντι σχεδίῳ, ἅφ' ἑτέρου δὲ ἐν τῷ σχεδίῳ τῷ παρουσιασθέντι τῇ αὐτοῦ Παναγιότητι ὡς ἐκ προσώπου τῶν μετρίων βουλγάρων παρὰ τοῦ πρώην Φιλιππουπόλεως Παΐσιου». Ἀμφότερα τὰ Σχέδια ταῦτα, κατὰ τὴν γνώμην τῆς Ρωσικῆς Συνόδου, ἐταντίζοντο ἐντελῶς κατὰ τοὺς οὐσιώδεις αὐτῶν ὅρους, διέφερον δὲ μόνον περὶ τινα καθέκαστα. Ἐπομένως ταῦτα «δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς ἀρχὴ πρὸς τὴν περαιτέρω καὶ ὀριστικὴν συνδιαλλαγὴν μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων, μετὰ νέων ἀμοιβαίων παραχωρήσεων ἐπὶ τῇ βάσει πλήρους δικαιοσύνης καὶ χριστιανικῆς ἀγάπης».—4) Ὅσον ἀφορᾷ τὴν σύγκλησιν Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἡ Ρωσικὴ Ἐκκλησία δὲν συγκατετίθειτο. Παραλείπουσα, ἔλεγεν αὕτη, τὰς πολυαριθμοὺς δυσχερείας, αἵτινες δύνανται ἵνα ἀπαιτηθῶσιν ἐν τῇ συγκλήσει καὶ τῇ συστάσει τῆς τοιαύτης ἐξ ἐπισκόπων διαφόρων χωρῶν Συνόδου, ὀφείλει ἵνα μὴ παρασιωπήσῃ τοὺς φόβους αὐτῆς μὴ ἡ Οἰκουμενικὴ αὕτη Σύνοδος ἀντὶ μὲν τῆς εἰρηνεύσεως τῆς Ἐκκλησίας γένηται ἀφορμὴ πρὸς μείζονας ἔτι ἐν αὐτῇ ταραχὰς καὶ διχονοίας. ἀντὶ

δὲ τῆς προσδοκωμένης ὀφελείας ἐπενέγκη μόνον βλάβην. Οἱ βούλγαροι, εἰάν τὸ ζήτημα λυθῆ ὑπὲρ τοῦ πατριαρχοῦ, καὶ οὐχὶ ὑπὲρ αὐτῶν, ἐνδέχεται ἵνα μὴ ἀποδέξωνται τὴν λύσιν τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τότε δὲ τρία λυπηρότατα γεγονότα ἐπακολουθήσουσιν· ἢ μὲν Σύνοδος διακηρύξει τοὺς Βουλγάρους σχισματικούς, ὁ δὲ οἰκουμενικὸς πατριάρχης διὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν Βουλγάρων λίαν ἐπαισθητὴν ἀπώλειαν, συνάμα δὲ καὶ πᾶσα ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἀναγκασθῆσεται ταύτην τὴν μεγίστην ἀπώλειαν ἵνα ὑποστῆ. Εἰ δὲ καὶ συμφωνήσουσιν οἱ Βούλγαροι ἵνα ἀποδέξωνται τὴν λύσιν τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου, καίπερ μὴ ἱκανοποιούσαν αὐτοὺς, ἡ ἀποδοχὴ αὕτη ἔσται οἶονεὶ βεβιασμένη καὶ ἥμισυ φερέγγυος, ἅτε κρατύνουσα ἐν αὐτοῖς τὸ πρὸς ἀλλήλους μῖσος, ἐν πρώτῃ δ' εὐκαιρίᾳ πάλιν ἀναφανήσονται αἱ πρότερον καὶ μείζονες ἔτι διενέξεις καὶ ταραχαὶ μεταξὺ ἀμφοτέρων.¹

Αἱ ἀπαντήσεις αὗται τῶν ὀρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν τοὺς μὲν Βουλγάρους ἐξήγειραν ἔτι μᾶλλον καὶ ὤθησαν αὐτοὺς νὰ προχωρῶσι πρὸς αἰὲ ἀντικανονικωτέραν πολιτείαν. Διότι τὰς μὲν ἀπαντήσεις τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ ἑλληνικοῦ πληρώματος ἐχαρακτήριζον ὡς μεροληπτικὰς ὑπὲρ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τὰς δὲ τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ σλαβικοῦ κόσμου ἐξέλαβον ὡς ἐνισχυούσας αὐτοὺς εἰς ἀγῶνα δίκαιον καὶ ἱερόν. Καὶ ἐπωφελοῦμενοι τὰς ἀντιγνώμιας ταύτας τῶν ἐπισήμων ἀρχῶν τῆς ὀρθοδόξου Οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας εὗρον νέαν εὐκαιρίαν νὰ ἐντείνωσι τὰς προσπάθειάς αὐτῶν, ἀδιαφοροῦντες πρὸς τὰ μέλλοντα καὶ πρὸς τὰς περὶ τοῦ ζητήματος γνώμας τῶν Ἐκκλησιῶν, πρὸς ἔκδοσιν αὐτοκρατορικοῦ φερμανίου, ἵνα δημιουργηθῆ γεγονὸς τετελεσμένον καὶ ἐκβιασθῆ εἶτα εἰς ἀναγνώρισιν αὐτοῦ τὸ Οἰκουμηνικὸν Πατριαρχεῖον. Τὸ δὲ Πατριαρχεῖον τοῦτο περιήγαγον αἱ ἐν λόγῳ ἀπαντήσεις εἰς στενοχωρίαν. Τὸ φάσμα τοῦ σχίσματος τὸ ὁποῖον ἐκ τῶν ἀπαντήσεων τούτων διέβλεπεν ὁ καλὸς καγαθὸς Πατριάρχης Γρηγόριος, καὶ δὴ σχίσματος οὐ μόνον βουλγαρικοῦ, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ ὀλοκλήρου τοῦ ὀρθοδόξου σλαβικοῦ καὶ μὴ σλαβικοῦ κόσμου, ὑπήγορευσε εἰς αὐτὸν τὴν ἀνάγκην νὰ σκεφθῆ ἂν δύναται νὰ ἐπιμείνῃ εἰς τὴν ἰδέαν τῆς συγκλήσεως Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Διότι ἐκτὸς τοῦ Μητροπολίτου Οὐγγροβλαχίας, οὐδὲν ἀπαντήσαντος, συνεπῶς δὲ ὑποδηλώσαντος ὅτι θὰ εἶναι ἀμέτοχος εἰς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ζητήματος, ἡ μὲν Ἐκκλησία Σερβίας, καὶ αὕτη δὲν ἐξεφράζετο ὀητῶς, ἂν θὰ παραστῆ· καὶ μᾶλλον δὲν θὰ παρίστατο· ἡ δὲ Ἐκκλησία

1. Γεσεών, σ. 208—214.

Ρωσσίας κατηγορηματικῶς ἀπεφάνθη κατὰ τῆς συγκλήσεως τῆς Συνόδου. Ἀπέμενον σύμφωνοι αἱ ἑλληνικαὶ Ἐκκλησίαι, περισσότεραι μὲν, ἀλλὰ πάντως ὑποκείμεναι εἰς παρεξήγησιν παρὰ τοῖς Σλαύοις χριστιανοῖς, ὡς πράττουσαι τοῦτο ἐξ ἔθνολογικῶν λόγων. Ἐνῶ τοῦτο δὲν εἶναι ἀληθές. Τὸ δ' ἀληθές εἶναι ὅτι αἱ μὲν ἑλληνικαὶ ἐκκλησίαι ἐξήταζον τὴν βουλγαρικὴν ἔριδα, ὡς ἐνεφανίζετο, ὡς καινοτομίαν περὶ τὸν διοικητικὸν τῆς Ἐκκλησίας ὄργανισμόν, καινοτομίαν ἀντικειμένην πρὸς τοὺς κανόνας καὶ τὴν προᾶξιν τῆς Ἐκκλησίας, συνεπῶς ζήτημα γενικὸν ἐκκλησιαστικῆς φύσεως, ἐφ' ὅσον οἱ Βούλγαροι ἀπῆτουν τὴν σύστασιν φυλετικῆς Ἐκκλησίας, αἱ δὲ σλαυϊκαὶ ἐκκλησίαι ἐθεώρουν αὐτὴν ὡς μὴ θίγουσαν γενικώτερον τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλ' ἀπλῶς ὡς διαφορὰν τινα ἐπαρχιακὴν, ἣτις καὶ δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ ἀπασχολήσῃ τὴν Οἰκουμενικὴν Ἐκκλησίαν. Ἡ Ἐκκλησία Ρωσσίας μάλιστα χαρακτηρίζει αὐτὸ ἀστόχως ὡς ἑλληνο-βουλγαρικόν. Εἶναι δὲ παράδοξος ἢ νοοτροπία τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας, καὶ προφανῶς ἐπηρεασμένη ἀπὸ τὰς βουλγαρικὰς ἀντιλήψεις, ὅτι ἀρκεῖ ἡ ἐνότης τῶν δογμάτων, ἵνα ὑπάρχῃ ἐνότης μεταξὺ τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν, ἀνεξαρτήτως τῆς διοικητικῆς αὐτῶν καταστάσεως. Καὶ συμφωνοῦσι μὲν ὅλοι αἱ ἐκφράσασαι γνώμην Ἐκκλησίαι ὅτι ἡ βουλγαρικὴ ὑπόθεσις εἶναι ζήτημα φύσεως ἐκκλησιαστικῆς καὶ ἀποφαίνονται ὅτι πάντως ἡ λύσις ἀνήκει εἰς μόνην τὴν Ἐκκλησίαν, ἡ δὲ Ρωσικὴ Ἐκκλησία μάλιστα ἐκφράζεται ὁρθῶς ὅτι ἡ παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ Πατριάρχου λύσις τοῦ ζητήματος θὰ δημιουργήσῃ σχίσμα, ἀλλ' αἱ Ἐκκλησίαι Σερβίας καὶ Ρωσσίας συνιστῶσι συνδιαλλαγὴν πρὸς τοὺς Βουλγάρους, ἣτις καὶ κατὰ τοὺς κανόνας νὰ εἶναι καὶ τὰς βουλγαρικὰς ἀξιώσεις νὰ ἱκανοποιήσῃ.

Λαμβανομένου ὅμως ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ Πατριαρχεῖον εἶχε προβῆ εἰς πᾶσαν δυνατὴν οἰκονομίαν πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης καὶ ἀποσκοράκισιν τῶν φυλετιστικῶν ἰδεῶν, ἰδίᾳ διὰ τοῦ πατριαρχικοῦ ἰδιωτικοῦ Σχεδίου, ἡ γνώμη τῶν δύο ἀνωτέρω Ἐκκλησιῶν, καὶ μάλιστα τῆς Ρωσσίας, ἦτο διὰ τὸ Πατριαρχεῖον ἀκατανόητος. Δικαίως ὁ «Νεολόγος», σχολιάζων τὴν ἀπάντησιν τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας ἔγραψεν : « Ἀφοῦ ἡ ἁγιωτάτη Σύνοδος φρονεῖ ὅτι οἱ Βούλγαροι δὲν θὰ ὑποταχθῶσιν εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου, δικαιοῦται βεβαίως νὰ ἐρωτήσῃ τις : πῶς πιστεύει ὅτι δύναται νὰ ἐπέλθῃ συμβιβασμὸς μεταξὺ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῶν Βουλγάρων; Ἐὰν ὁ Πατριάρχης ἱκανοποιήσῃ τὰς ἀξιώσεις τῶν Βουλγάρων εἰς τρόπον τοιοῦτον ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχῃ φόβος τοῦ λοιποῦ, ὅτι

θὰ ἀναφυῶσι μεταξύ τῶν δύο μερῶν αἱ ἀρχαῖαι διαφωνίαι, ἔπεται ὅτι ἡ ἀπόφασις τῶν Πατριαρχείων ἔσται ἀντικειμένη πρὸς τὰ νόμιμα τῆς Ἐκκλησίας, ἐφ' ὧν ἠθέλεν ἐδραιωθῆ βεβαίως ἡ ἀπαρέσκουσα τοῖς Βουλγάροις ἀπόφασις τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἐὰν δέ, τοῦναντίον, ἡ ἀπόφασις τῶν Πατριαρχείων ἦτο ἡ αὐτὴ ἢν ἠθέλεν ἐκφέρει ἡ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ἔπεται τότε, φυσικώτατα, ὅτι οἱ Βούλγαροι πολλῶν ἦτον θὰ παρεδέχοντο ἀπόφασιν τῶν Πατριαρχείων τοιαύτην, οἷαν οὐδὲ παρὰ τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἐκφερομένην θὰ παρεδέχοντο κατὰ τὰς εἰκασίας τῆς Ρωσσοικῆς Ἐκκλησίας. Ὡστε, ἢ οὕτως ἢ ἄλλως, ἡ ἀπόφασις τῶν Πατριαρχείων θὰ ἦτο ἀνομος ἢ ἀπαράδεκτος τοῖς Βουλγάροις καὶ ἡ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως θὰ περιήρχετο εἰς σκληρὸν δίλημμα ἢ παρανομοῦσα νὰ ἀνακηρυχθῆ αἰρετικὴ καὶ σχισματικὴ παρὰ τῶν πιστῶν εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν Ἐκκλησιῶν, ἢ μεγίστην αὐτῇ ἀναλαμβάνουσα εὐθύνην νὰ ἀνακηρύξῃ αὐτὴ σχισματικούς τοὺς Βουλγάρους¹. Ἡ Ρωσσοικὴ Σύνοδος δὲν ἐδίετασε νὰ προτείνῃ εἰς τὸ Πατριαρχεῖον τὸν συνδυασμὸν τοῦ ἰδιωτικοῦ Σχεδίου τοῦ Πατριάρχου καὶ σχεδίου τι, καθυποβληθέν ποτε εἰς τὰ Πατριαρχεῖα ὑπὸ τοῦ καθηρημένου Μητροπολίτου Φιλιππουπόλεως Παΐσιου, ἐξέφερε δὲ καὶ τὴν γνώμην ὅτι «καὶ εὐχαὶ τῶν Βουλγάρων εἶναι λογικώταται, βίσιμοι καὶ νόμιμοι». Ἄλλ' ἠρώτα ἡ αὐτὴ ἔγκριτος ἑφημερὶς τῆς Κωνσταντινουπόλεως: «Πῶς λοιπόν, ἀφοῦ εἶναι τοιαῦται, θεωρεῖ ἀφ' ἑτέρου ὡς βέβαιον ὅτι οἱ Βούλγαροι ἢ δὲν θὰ παραδεχθῶσιν ἢ θὰ παραδεχθῶσιν ἄκοντες τὴν ἀπόφασιν τῆς Οἰκουμ. Συνόδου²». Ἐκάκιζε δὲ καὶ αὐτὴν τὴν μνεῖαν λαθραίου τινὸς Σχεδίου καὶ τὴν παράθεσιν τοῦ ὀνόματος ἑνὸς καθηρημένου καὶ ἀποστάτου παρὰ τὸ πρόσωπον τοῦ πρωθιεράρχου τῆς Ὄρθοδοξίας. «Ἐρωτῶμεν τὴν ἀγιωτάτην Σύνοδον, ἔγραφεν ἐν ἄλλοις ὁ «Νεολόγος», πότε ἀνεκινώθη αὐτῇ τὸ Σχέδιον τοῦ Παΐσιου. Ἐὰν ἐκ τοῦ Τύπου, τότε ὄφειλε νὰ εἶναι προσεκτικώτερα, μήπως τὸ ἔγγραφον εἶναι πλαστόν· ἐὰν ἀπ' εὐθείας παρὰ τοῦ Παΐσιου ἢ παρὰ τῶν Βουλγάρων, τότε εἶναι παραβάτις τῶν ἐκκλησιαστικῶν διατάξεων ὡς παραδεχθεῖσα ἔγγραφον ἀρχιερέως καθηρημένου ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας εἰς ἣν ἀνήκεν. Ἄλλ' εἴτε οὕτως εἴτε ἄλλως δὲν ἐδικαιοῦτο νὰ ποιήσῃται χρῆσιν Σχεδίου τοῦ Παΐσιου ἐν ἐπισήμῳ ἀπαντήσῃ αὐτῆς εἰς τὰ Πατριαρχεῖα³».

(Συνεχίζεται)

ΑΡΧΙΜ. ΕΜΜ. ΚΑΡΠΑΘΙΟΣ

1 «Νεολόγος», 1869, ἀρ. 502.

2 Ἐνθ' ἀν.

3 «Νεολόγος» ἐνθ' ἀν.